

Recente roofvogelliteratuur

Rob G. Bijlsma

Byholm P., Mäkeläinen S. Santangeli A. & Goulson D. 2018. First evidence of neonicotinoid residues in a long-distance migratory raptor, the European honey buzzard (*Pernis apivorus*). *Science of the Total Environment* 639: 929-933.

Bij onderzoek aan wespenvliegen in Finland bleken 7 van de 8 juvenielen en 1 van 2 adulten aantoonbare hoeveelheden neonicotinoides in het bloed te hebben (vooral thiacloprid). Hoeveelheid neonics was gecorreleerd met hoeveelheid koolzaad in de buurt van het nest. Steekproef is echter klein, en nadruk op eten van hommelsbroed door Wespenvliegen (hommels bezoeken immers bloeiende akkergewassen, op hun beurt weer behandeld met neonics) maakt het betoog wat wankel (hommelbroed is zelden van betekenis in het voedsel van Wespenvliegen). Omdat neonics snel in het lichaam worden opgenomen, gaan de auteurs ervan uit dat het lokaal (dus rond het nest) is opgedaan. (patrik.byholm@novia.fi).

Es T. van der 2016. Torenvalk (*Falco tinnunculus*) pakt gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*). *VLEN-Nieuwsbrief* 77(2): 19-20.

Op 17 maart 2015 foerageerde een gewone dwergvleermuis overdag (15°C, NO-wind) langs een bosrand nabij Roermond. Hij werd belaagd door een vrouw Torenvalk die de vleermuis bij de eerste vangpoging te pakken had, ermee naar een den vloog en daar het diertje binnen enkele minuten in zijn geheel verorberde. (thomasvanderes@gmail.com).

Geary M., Haworth P.F. & Fielding A.H. 2018. Hen harrier *Circus cyaneus* nest sites on the isle of Mull are associated with habitat mosaics and constrained by topography. *Bird Study* 65: 62-71.

Blauwe Kiekendieven op het Eiland van Mull broedden in gebieden met een afwisseling van heide, struweel en open bos (gebaseerd op 28 en 42 nesten in 2015-16). Habitats begraasd door schapen en vee werden gemeden (edelherten kwamen er wel voor, in wisselende dichtheden). (m.geary@chester.ac.uk).

Harrison J.T. & Hallingstad E. 2018. Direct observation of insectivory by a Golden Eagle. *J. Raptor Res.* 52: 261-262.

Beschrijft geval van Steenarend die in de broedtijd lopend door grasland op sprinkhanen jaagde (Californië, 9 juni 2016, zeer hoge temperatuur die dag). In één geval ving de vogel minstens 12 sprinkhanen gedurende 10 minuten. De bovengrondse activiteiten van grondeekhoorns was midden op de dag tot nul gedaald, misschien de reden voor jacht op de talrijk aanwezige sprinkhanen. Aan de andere kant: op een totaal van 384 uur waarnemen in 2016 werd dit gedrag verder nooit meer gezien. (trailweathered@gmail.com).

Hodgson I.D., Redpath S.M., Fischer A. & Young J. 2018. Fighting talk: organizational discourses of the conflict over raptors and grouse moor management in Scotland. *Land Use Policy* 77: 332-343.

Als er stukken geschreven worden waarin het oeverloze praatcircuit rond hopeloze

gevallen wordt vervat in organisatiediagrammen weet je zeker dat natuurbescherming is overgenomen door pratende hoofden. Helaas de situatie waarin veel professionele natuurbeschermers, en zeker die in de grote clubs, terecht zijn gekomen. Het uitroeien van roofvogels op hoenderheides in Schotland is zó veelomvattend en systematisch dat praten überhaupt geen optie meer is, alleen harde actie. In de UK zijn velen daar inmiddels achter (zie bijv. de campagnes van Mark Avery en Chris Packman), zo niet de betaalde jongens en (vooral) meisjes in de natuurclubjes. Die babbelen liever dan dat ze de barricade op gaan, of politici en landgoedeigenaren het vuur aan de schenen leggen.

Kappers E.F., de Vries C. Alberda A., Forstmeier W., Both C. & Kempnaers B 2018. Inheritance patterns of plumage coloration in common buzzards do not support a one-locus two-allele model. *Biology Letters* 14: 20180007.

Iedere vogelaar kent het variabele verenkleed van Buizerds, van wit tot zwartbruin. Maar hoe komt het dat die kleedvariatie blijft bestaan, zijn er misschien voordelen aan het hebben van een licht, donker of normaal kleed? Die laatste vraag wordt in dit stuk niet beantwoord, wél wordt ingegaan op een mogelijk mechanisme waarmee de kleedvariatie kan worden verklaard. Het blijkt dat polymorfisme overerfbaar is, en wel doordat er twee of meer voor polymorfisme verantwoordelijke genen op verschillende plekken op verschillende chromosomen zitten. Geslacht noch omgevingsvariabelen zijn hierop van invloed. De variatie is óf selectief-neutraal óf wordt gerund door een mechanisme dat de variatie in stand houdt. Dat laatste kan worden onderzocht aan de hand van de voordelen (in termen van overleving en nageslacht) die de verschillende kleden hebben in verschillende omgevingen (als bos en open land). Mooi om te zien dat zorgvuldig uitgevoerd veldwerk door amateurs kan leiden tot vragen die antwoord geven op wat we allemaal in het veld zien (maar vaak niet begrijpen). (e.f.kappers@rug.nl).

Katzner T.E. et al. 2018. Non-anthropogenic diet-based oiling of predatory birds. *J. Raptor Res.* 52: 82-88.

Soms brengen arenden (hier: Steen- en Keizerarend) meer prooien naar het nest dan de jongen kunnen consumeren. Die prooien gaan rotten, waarbij olie vrijkomt (vooral bij grondeekhoorns, die erg vet zijn). De olie komt op de veren van de nestjongen, resulterend in een versmeurd verenkleed dat mogelijk de overleving nadelig kan beïnvloeden. Deze studie deed me denken aan Wespendienven die hommelnesten aanvoeren, waarbij de honing kan leiden tot vieze boel (tkatzner@usgs.gov).

Kostanos E. et al. 2017. Assessment of nestling diet and provisioning rate by two methods in the Lesser Kestrel *Falco naumanni*. *Acta Ornithol.* 52: 149-156.

Bij vier nesten van Kleine Torenvalken in Griekenland werden camera's geplaatst om het aangebrachte voedsel en de frequentie van aanvoer te meten. Die resultaten werden getoetst door langdurig en verspreid over de dagen van enige afstand waar te nemen met verrekijker. Mannen brachten meer voedsel aan dan vrouwen, en de frequentie van prooiaanvoer was niet afhankelijk van broedselgrootte. Beide methoden lieten zien dat het voedsel voornamelijk uit insecten bestond, met een hoofdrol voor sabelsprinkhanen. Echter, de visuele observaties lieten zien dat de prooiaanvoer toenam naarmate de jongen ouder werden, terwijl het omgekeerde werd geconstateerd via

camera's. Dat laatste kwam door slecht functioneren van de camera's. (debakaloudis@for.auth.gr).

Kritzik K.L. et al. 2018. Determining raptor species and tissue sensitivity for improved West Nile Virus surveillance. J. Wildl. Disease 54: 528-533.

Het westnijlvirus, ook in Europe oprukkend vanuit het zuiden, brengt forse sterfte teweeg. In Colorado en Wyoming werden in 2013-16 482 roofvogels op dit virus onderzocht (58 besmet, dus 11%). Vooral Coopers Havik was gevoelig. Pulp van de bloedspeel van groeiende veren was de beste bron waarmee het virus kon worden gedetecteerd. (nkomar@cdc.gov).

Melling T., Thomas M., Price M. & Roos S. 2018. Raptor persecution in the Peak District National Park. British Birds 111: 275-292.

Een Nationaal Park in Engeland wordt beheerd ten behoeve van het schieten van hoenders. Dat betekent onder meer het afbranden van hei (om voor hoenders geschikt habitat te creëren) en predatorcontrole. Het noordelijke deel van het Park wordt intensiever ingericht voor jacht dan het zuidelijke deel. Bij een kartering van de gevallen van roofvogelvervolging bleken er in het noordelijke deel van het Park veel meer meldingen te zijn dan in het zuidelijke deel (waar vrijwel geen meldingen bekend werden). Bovendien bleek de populatie-ontwikkeling van Havik en Slechtvalk in het noordelijke deel negatief te zijn (plus veel jonge vogels onder de resterende broedvogels, wat wijst op snelle turnover), tegen positief in het zuidelijke deel. Het broedsucces van beide soorten was meer dan de helft lager in het noordelijke deel vergeleken met het zuidelijke deel. Dat past allemaal in het beeld van intensieve roofvogelvervolging in het noordelijke deel. De combinatie van directe en indirecte aanwijzingen voor het opsporen van roofvogelvervolging is al heel lang usance in Nederland, en blijkt nu ook in Engeland een effectieve manier om zicht te krijgen op haarden van vervolging. Het wrange is dat initiatieven in voornoemde Nationale Park om samen met de jachtwereld te komen tot een verbetering van de situatie op een mislukking uitliepen (zie ook Hodgson *et al.*, hierboven). Wie de boeken en acties van Mark Avery heeft gevolgd (vooral met betrekking tot bescherming van Blauwe Kiekendieven), staat niet verbaasd. Britse jagers uit de rijke klasse zijn niet geïnteresseerd in roofvogelbescherming, en zogenaamde samenwerking met beschermers wordt gebruikt als vijgenblad dat de ware aard van schieters moet verhullen. (tim.melling@rspb.org.uk).

Mester B. & MÉRŐ T.O. 2018. Unusual fishing behavior of the Eurasian Sparrowhawk (*Accipiter nisus*). J. Raptor Res. 52: 112-114.

Een juveniele Sperwer trachtte vissen te vangen in een half bevroren vijver in Hongarije (18 januari 2017). De vijver bevatte koikarpers en goudvissen, die duidelijk zichtbaar dicht onder het wateroppervlak rondzwommen. De vogel jaagde door laag boven het water te bidden als een torenvalk en snelle hoeken te slaan (kennelijk de bewegingen van vissen volgend). In bijna een uur deed de vogel 15 pogingen (met poten in water stekend), geen van alle succesvol. (mester.bela@okologia.mta.hu).

Nemesházi E., Szabó K., Horváth Z. & Kövér S. 2018. Genetic structure confirms female-biased natal dispersal in the White-tailed Eagle population of the Carpathian Basin. Acta Zool. Acad. Scient. Hung. 64: 243-257.

Op basis van geruide veren (24 mannen, 49 vrouwen) verzameld op broedplaatsen

in Hongarije werd gekeken naar de dispersieafstanden van verwante (op basis van DNA gehaald uit de veren) Zeearenden ten opzichte van de geboorteplaats. Vrouwen bleken zich op grotere afstand van de geboorteplaats te vestigen dan mannen (mediane afstanden resp. 136 en 38 km). De Zeearenden in Hongarije behoren tot een redelijk besloten populatie met weinig uitwisseling met verder weg gelegen populaties. (kr.szabo@gmail.com).

Pitches A. 2018. Nine successful Hen Harrier nests in England in 2018. British Birds 111: 494-495.

In Noord-Engeland broedden in 2018 14 paren Blauwe Kiekendief, waarvan 9 succesvol. Geen enkel nest werd aangetroffen op private heideterreinen die voor het schieten van hoenders zijn ingericht. Dat laatste weerhield een woordvoerster van de Moorland Association er niet van te ronken dat haar achterban (van eigenaren met hoenderheidevelden) een sleutelrol had vervuld in dit succes. Let wel: de draagkracht van de heidevelden in Noord-Engeland is berekend op 332 paren Blauwe Kiekendief. Dat die potentie zelfs niet bij benadering wordt gehaald, en dat al decennia lang, is puur de 'verdienste' van de jachtwereld in die contreien, die op grote schaal en systematisch elke kiekendief uitroeit die zijn neus op hun landerijen laat zien.

Prÿs-Jones R. 2018. Kleptoparasitism by Red Kites on Common Kestrel. British Birds 111: 479-482.

Twee Rode Vrouwen achtervolgden gezamenlijk een Torenavalk (Buckinghamshire, 5 februari 2018); deze liet prooi vallen (waarschijnlijk muis) die in de lucht werd gevangen. De valk bleef fanatiek achtervolgd worden door een van de vrouwen tot hij in een wolk verdween en de wouw het opgaf. Probeerde die laatste de valk te vangen? (r.prys-jones@nhm.ac.uk).

Quillfeldt P. et al. 2018. Prevalence and genotyping of *Trichomonas* infections in wild birds in central Germany. PLoS One 13(8): e0200798.

De infectiegraad van wilde vogels met trichomonas ('het geel') werd onderzocht in Hessen, central Duitsland. Onder roofvogels was de besmetting behoorlijk hoog: Havik (14 ex., 56%), Sperwer (10 ex., 43%), Buizerd (33 ex., 22%), Torenavalk (29 ex., 24%). De hoogste besmetting werd bij duiven gevonden: 50% van 81 ex., vooral onder stadsduiven (77%). Allicht dat duiveneters als Havik en Slechtvalk (2 van 2 ex. besmet) een groot risico lopen te worden besmet.

Schuurkes R. 2018. Nestkasten en broedende slechtvalken in de stedenregio Arnhem-Zutphen-Doetinchem. Vlerk 35: 20-23.

In 2017 broedden in Arnhem drie succesvolle Slechtvalken in nestkasten (resp. 4, 4 en 3 jongen uitgevlogen); op een andere plek werd broedindicatie vastgesteld, en een vijfde plek was bezet zonder dat er werd gebroed. In Dieren vlogen 4 jongen uit (nestkast), in Doesburg ook (nestkast Martinuskerk), in Zutphen 3 jongen (nestkast op kerk). Bij Didam bracht een paar 1 jong groot op een nest in een hoogspanningsmast.

Soltész Z., Seres N. & Kovács-Hostyánski A. 2018. Dipteran assemblages in Red-footed Falcon (*Falco tinnunculus*) nest boxes. Acta Zool. Acad. Scient. Hung. 64: 91-102.

Omdat er in Hongarije steeds minder nesten van kraaiachtigen kwamen, werd in de vroege jaren 2000 gestart met het plaatsen van nestkasten voor Roodpootvalken

(inmiddels al 3000). De huidige populatie Roodpoten in Hongarije omvat 800 paren. Van de nestkasten werd de nestinhoud bekeken van 59 stuks die al drie jaar niet waren schoongemaakt, en dat werd vergeleken met de nestinhoud van 17 kasten die het voorafgaande jaren waren schoongemaakt. Ectoparasieten werden uit dat materiaal opgekweekt, in totaal 45.487 vliegen in 42 soorten, daaronder 88% *Carnus hemapterus* (een bloedzuigende soort). Het bleek dat er een factor minder ectoparasieten zaten in kasten die het jaar ervoor waren schoongemaakt ten opzichte van die welke drie jaar achtereen niet waren schoongemaakt. Bovendien waren kasten die eerder bezet waren door Torenvalken significant sterker bezet door parasieten dan wanneer er Roodpootvalken in hadden gezeten. Schoonmaken lijkt dus te helpen bij het terugdringen van ectoparasieten. (soltesz@entomologia.hu).

Stoynov E. et al. 2018. Wolf and vulture sympatric presence in Europe: ecological benefits and constraints. Acta Zool. Bulg. Suppl. 12: 85-92.

Waar wolven en gieren samen voorkomen zouden die laatste kunnen profiteren van de activiteiten van de eerste. Dat valt tegen. Een vergelijking tussen het Iberisch Schiereiland en de Balkan, met resp. 17-65x meer gieren (afhankelijk van soort) en 2x minder wolven in Iberië t.o.v. Balkan, laat zien dat een hoge dichtheid van wolven nadelig is voor gieren. Overal waar wolven opduiken en toenemen wordt op grote schaal gif misbruikt om ze uit te roeien. Gieren zijn daarvan mede de dupe. (zoot-ribe@ab.org).

Wilk T., Bobrek R. & Pepkowska-Król A. 2018. Autumn migration of birds of prey in the Polish part of the Carpathians. Ornis Polonica 59: 1-16.

In 2011-13 werden op 28 punten in total 488 tellingen van roofvogeltrek in het najaar gehouden (totaal 7061 roofvogels passerend). Het westelijke deel van de Poolse Karpaten lieten sterkere trek zien. Buizerd was met 64.1% veruit het talrijkst, gevolgd door Sperwer (13.7%). Verder waren alleen Schreeuwardend, Bruine Kiekendief en Torenvalk algemener dan 3% van het totale aantal passanten. Vergeleken met de kust van Polen is de trekintensiteit minder in het binnenland; de Karpaten zijn niet hoog genoeg om de trek te stuwten.

Wilson M.W. et al. 2018. The breeding population of Peregrine Falcons *Falco peregrinus* in the United Kingdom, Isle of Man and Channel Islands in 2014. Bird Study 65: 1-19.

Hoewel Slechtvalken op diverse plekken in de bergachtige streken en heuvels van het Verenigd Koninkrijk afnemen, is de populatie-ontwikkeling per saldo positief. Dat komt door de groei van de laagland-populatie. De populatie-grootte in 2014 werd berekend (op grond van zeer uitgebreid veldwerk) op 1769 paren, ofwel 22% meer dan werd geschat in 2002 (de overige landdekkende kartering). De toename in laagland wordt toegeschreven aan het toenemend broeden op gebouwen en andere door mensen geproduceerde staketsels (inmiddels al 26% van de gevallen waarbij de broedplaats werd beschreven), en door de uitbundige beschikbaarheid van voedsel. In de bergachtige streken hebben Slechtvalken te lijden onder intensieve vervolging (met de schieters op hoenders als grootste gevaar). (mark.wilson@bto.org).